doluisse decessu, post verba multæ consolationis & promissionem felicitatis æternæ in sua perseuerantibus obedientia & doctrina: Hoc etiam scito, ait, & dicito fratribus, cuiusdam verè sancti corpus, cuius & ego vestem habeo, in oratorio esse sepultum. Dicebat autem Episcopum Malachiam. Ipsius enim tunicam, in qua sanctus ille feliciter obdormiuit, ad Missarum sibi seruauerat celebrationem, & moriturus, in ea sese iusserat sepeliri, sicut & sanctum illum in sua sepeliërat veste. Quod tamen verbum & ipsi fratri, & compluribus alijs, vsque ad visionem istam, prorsùs erat ignotum. Felix pontifex, cuius merita pater sanctus & viuens prædicauerat, & defunctus. Felix charitas, quæ in morte non excidit: felix societas, quam nec illud diuortium, cæteris tam crudele, diremit. Gloriosi siquidem Patres, quemadmodùm in vita sua dilexerant se, ità & in morte non sunt separati. Nam & post dies circiter quadraginta, Abbas quidam ex maioris Britanniæ insula, sacræ illius societatis virtutem feliciter experiri meruit in seipso. Qui eodem tempore cum cæteris coabbatibus suis ex more Cistertium petens, in Clarauallé remansérat, gemino quodam desperabiliter occupatus incommodo, pleuritidis scilicet & febris quotidianæ. Iamque eatenùs longa vexatione defecerat, vt solùm animæ eius exitum fratres, qui ei nunquàm deerant, obseruarent. Cumque animum eius angeret, non tam desiderium vitæ præsentis, quàm absentium desolatio filiorum, quòd peregrè moreretur, obnixè petijt, vt ad tumulũ sancti deportaretur Abbatis. Vbi cùm orâsset tota deuotione, qua potuit, beati quoquè Episcopi Malachiæ, in Aquilonari ipsius oratorij latere positum cogitauit visitare sepulchrum, auxilium flagitate: sed fatigationem veritus, & quasi iam securus de incolumitate, quod cogitauerat, non impleuit. Die altera manè iterùm fratres aduocans, vt ad oratorium veniat, opem sibi postulat exhiberi. Causantibus illis, (periculum siquidem verebantur) Omnimodis, inquit, oportet, vt sancti Malachiæ tumulum petam. Cùm enim nocte præterita vix tenuiter obdormissem, expergefactus subitò, audiebam vocem dicentem mihi: Sanatus iam ab alteta ægritudine tua, si ab altera vis sanari, Episcopum pete. Fecerunt illi, vt ille voluit: & continuò factum est, vt dictum erat ad illum. Eodem die sanus factus, post paucissimos dies iter arripuit, & incolumis reuersus est ad suos. Tuum in hoc opere spiritum, tuum agnoscimus dulcissime pater zelum, tuam considerationem: tuum hoc opus, sic deferre collegæ tuo, vt hunc quoquè ei communicares honorem & amorem, cum quo feliciter apud Dominum gloriæ gloriaris. Immò verò tui sunt hæc omnia operis, tui muneris Deus noster. Tu enim replêsti ab initio temporis terram præsentia tuæ diuinitatis, omnem aliquandò repleturus gloria maiestatis: cuius tamen partes interim quasdam & æterno præelecta loca consilio excellentiùs visitans, reples speciali gratia sanctitatis. Fac Domine spiritali semper abundare frumento Vallem, quam vt faceres tam re quàm nomine clariorem, dignatus es tam eximiæ claritatis sideribus illustrare duobus Custodi domum: in qua tibi geminum hoc tam preciosum depositum custoditur. Fiat nobis denique iuxta verbum tuum, vt vbi est thesaurus tuus, ibi sit & cor tuum: ibi gratia, & misericordia, & respectus assiduæ pietatis super omnes, ibidèm in tuo nomine congregatos, quod est super omne nomen, sicut & tu super omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

Nota de S. Malachia Episcopo.

Abbas quidam ex maioti Britannia venit in Clarãuallé.

Is graui morbo laborat.

Ad sepulcra SS Malachiæ & Bernardi sanatur.

Matth. 6.

Anno 1165. S. Bernardus Sanctorum catalogo ascriptus est ab Alexandro Papa III. Vide Baron. in notis ad martyrol.

VITA S. STEPHANI PRIMI REGIS HVNGARORVM, QVI EOS AD CHRISTI RELIGIONEM TRADVXIT:

ab Episcopo Chartuitio conscripta, sed stylo mutato per F. Laur. Surium.

AN. 1000.

Præfatio.

DOMINO suo Colomanno, Regi excellentissimo, Chartuitius Episcopus, spiritale ministerium Dei benignitate adeptus, post huius vitæ terminum, illud Eugè precatur sempiternum. Aggredior nunc opus, serenissime Rex, iussu tuo mihi demandatum, à quo hactenùs ingenioli mei imperitia abhorruit, ob id præsertim, quòd Priscianus Grammaticus, mihi olim sat benè perspectus & cognitus, procùl à me digressus, iam decrepito mihi, tanquàm caligine quadam septus, faciem exhibet obscurissimam. Sed cùm alia ex parte dignitatis tuæ attenderem authoritatem, vicit tandèm anxiæ mentis dubitationem omnem, virtutum omnium lux & gemma, obedientia: cuius forti præsidio fretus, tametsi mihi vires cernerem haudquaquàm suppetere, operis inchoandi fiduciam concepi. Cùm sint autem plerumquè inuidiæ obnoxia, quæ bona animi fiducia geruntur: supplex oro regiam sublimitatem tuam, vti opusculi huius suscipere nè grauetur patrocinium: nec offendatur parum commoda dictione, aut ordinis & rerum gestarum confusione. Quòd si occurrat quippiam, quod fœdam habeat offensionem, mâlim codicem ignibus absumi, quàm liuoris materiam cuipiam offerri. Et quia bona omnia ad nos ex diuina misericordia proficiscuntur, ipsius munere sic libet opusculum præsens auspicari.

AVG. 20. Quo die translatæ sunt eius reliquiæ. Obijt vero is Augusti. Is Colomãnus est 8. Hungarorũ rex.

I. OMNE datum optimum & omne donum perfectum, desursùm est, descendens à patre luminum. Huius quidem patris datum optimum & donum perfectum, ad omnes largiter dimanans, (Neminem enim spernit, sed vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire, ad Hungaros vsque, quos olim Christianorum flagellum fuisse constat, sese diffudit. Quod quemadmodum & quandò factum sit, styli officio ad posterorum notitiam transmittere visum est. Ea quidem tempestate, qua Hungarorum gens, Dei Ecclesiam populabatur, fuit in ea princeps quidam, quartus ab eo, qui Hungaris in Pannoniam ingressuris ducem se præbuit. Is * Geisa dicebatur, seuerus sanè & crudelis homo in suos, potenter eis imperans: erga alios verò, præsertim Christianos, humanus, misericors & liberalis. Etsi autem paganismi adhuc erroribus esset implicatus, attamen cœlestis gratiæ luce spiritali appropinquante, cum omnibus vicinis circumquaq; prouincijs de pace cœpit accuratè tractare, vt iam in illo liceret animaduerti, cuius optaret esse filius, dicente in Euangelio Domino Saluatore: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Edicto quoquè proposito, iussit Christianis omnibus, in ipsius ditionem siue Ducatum ingredi volentibus, hospitalitatis & publicæ fidei studium & curam impendi. Porrò Clericis & Monachis fecit potestatem in ipsius quoquè conspectum veniendi, eosq; propenso animo audiuit: atq; ità factum est, vt orthodoxæ fidei semen in pectoris eius horto satum, in fruges erumpere gestiret.

1. Tim. 2. Iac. 1. Alludit ad dictum Attilæ. Geisa Dux Hũgarorũ. * Geisca. Matth. 5. Eius humanitas erga Christianos.

II. QVID multa? Adest tempus cælitùs dispositum: credit ipse cum familiaribus suis: vndis salutaribus expiatus, omnes ditionis suæ homines pollicetur se ad Christianismum perducturum. Cùm autem multùm esset solicitus de edomandis rebellibus, ritibus sacrilegis abolendis, ad sanctæ Ecclesiæ profectum pro sua æstimatione statuendis Episcopatibus, mira quadam visione nocte eum Dominus consolatus est. Misit enim ad eum iuuenem speciosissimum, qui diceret ei, Pax tibi Christi, electe: facessat cura istæc & solicitudo. Non fiet per te id, quod meditaris. Habes enim manus humano sanguine pollutas. Nascetur autem tibi filius, qui diuinæ prouidentiæ consilio id efficiet, quod tu animo concepisti. Erit is Rex, & ex eorum Regum numero, quos Dominus elegit, coronam regni temporarij æterna commutaturus. Tu verò hominem spiritali legatione apud te functurum, honorificè excipito: Exceptum, reuerenter habeto, eius adhortationibus syncerum pij pectoris assensum adhibeto. Experrectus princeps,

Credit in Christum.

Eius visio, qua edoctus est de nascituro sibi filio.

stupens ad visionem, priùs secum, deindè cum Christianis & suis hominibus pertractans, humi totus prostratus, ex-
Psalm. 120. pansis manibus humiliter gratias agit Deo, seq; principatumque suum cum filio nascituro curæ illius, qui non dormit, neque dormitat, lachrymabundus commendat.

III. ADMIRANTE autem eo de viro diuinitùs ipsi prædicto, nunciatur illi, beatum Adalbertum Boëmensis ecclesiæ antistitem, ad ipsum venire, ad Christianam religionem fidemq; non fictam eum traducere, & ob fidei profectum Domino laudis hostiam immolare cupientem. Is nuncius nouis Christi tyronibus ineffabilem attulit lętitiam: Dux procedit obuiàm seruo Christi cum fidelibus quibusq;, honorificè eum excipit, & vt in visione erat admonitus, modis omnibus se obedientiæ filium fore demonstrat. Deindè iubente ipso, fit vbiquè congregatio indomitæ gentis: per sanctum Episcopum fiunt conciones, eius adhortationibus mox illi conuertuntur & baptizantur, multis locis ecclesiæ conduntur. Lux enim illa, quæ illuminat omnem hominem, profligatis tenebris, cœpit in Hungaria enitère, & completum est in ea, quod propheta ait: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam.
Esa. 9. Lux lucis inuisibilis Christus est, quem tunc gentiles videre meruerunt, quandò è tenebris reuocati, illum esse & verum Deum & hominem verum perfectè credidêre.

Adalbertus Pragensis Episcopus Hungaros conuertit. An. 989.

IV. NON est autem silentio prætereundum, vt omnis ambiguitas tolleretur è medio, & nè parùm fidei habere videretur visio Duci oblata, etiam vxorem eius, iam partui propinquam, eiusmodi diuinitùs consolatione affectam: Apparuit illi beatus Leuita & protomartyr Stephanus, Leuitici habitûs insignibus ornatus, ità eam compellans: Confide mulier in Domino, & certa esto te filium pariturum, cui primo huius gentis & regnum & corona debetur. Tu verò illi nomen impones meum. Cùm autem fœmina nõ sine admiratione scisciteretur ex eo, quisnam aut esset, aut vocaretur, sic respondit: Ego sum Stephanus protomartyr, qui primus pro Christi nomine martyrium obiui: ijs
Ierem. 1. dictis, disparuit. Nascitur itaque, vt prædictum erat, filius principi, notus Domino, secundùm prophetam, priusquàm in vtero conciperetur, & per Stephanum protomartyrem à Domino appellatus antè, quàm natus. Eum verò beatus & Deo dilectus Episcopus Adalbertus baptizauit, & nomen Stephani ei impositum est, non sine nutu & consilio Dei, vt nos quidem persuasum habemus. Stephanus enim Latinè coronam significat. Et illum Deus voluit tum regni temporanij, tum futuræ beatitudinis redimire corona, vt vita & gloria perfruatur sempiterna. Oppido quidem Strigoniensi natus est, & illic quoquè puer præceptis Grammatices ad plenum imbutus est. Intereà creuit accuratè educatus. cumque iam excessisset pueritiæ metas, pater eius conuocauit Hungariæ proceres & reliquos ordines, communicatoq; cum eis consilio, illum post se regnaturum constituit. Vtq; ea res firmior esset, singulos ad sacramentum adegit. Deindè iam grandæuus, anno à Christo nato noningentesimo nonagesimo septimo vitæ huius ærumnas cum cœlestibus gaudijs commutauit. Eodem autem anno beatus Adalbertus, cùm in Prussiam, gentis eius conuertendæ causa, profectus esset, martyrij palmam adeptus est.

Visio vxoris Geisæ Ducis.
Stephanus rex nascitur.
Obitus Geisæ. An. 997.
Martyrium S. Adalberti Episcopi.

V. POST obitum patris, Stephanus adhuc adolescens, principum & plebis fauore patri subrogatus, ardentiori animo in veritatis propagationem incubuit. Nam tametsi etiamnùm esset adolescens, non tamen illi cor in ore, sed in corde os erat Scripturarum diuinarum, quarum amore impensè flagrabat, non immemor, iudicium & iustitiam
Prou. 1. semper ob oculos versabat, & pulchrè quadrabat in eum illud Salomonis: Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Cumque omnia Dei præcepta sedulò obseruare conaretur, apud se pertractabat, quemadmodùm populum suum ad vnius Dei cultum adducere posset. Animaduertens autem sine vicinarum gentium confœderatione id nequaquàm fieri posse, cum exteris prouincijs pacem fecit, fidemque inchoatam egregiè confirmauit, vt posset eo securiùs id quod animo constituerat, in nouella plantatione efficere. Sed hostis totius boni & aduersarius diabolus, malignitate & inuidentia plenus, vt eis sanctum propositum disturbaret, intestina ei bella excitauit. Eius enim instinctu populus gentilis, Christianæ fidei iugo colla supponere noluit, & cum principibus domini sui imperio subducere se moliebatur. Itaque depopulabantur eius vrbes, prædia vastabant, possessiones diripiebant, ministros cædebant, & vt cætera taceam, etiam ipsi insultabant. Cumq; ab huiusmodi improbitate reuocare se nollent, nec suo furori & amentiæ modum statuerent, Dux ipse, diuinæ virtuti confidens, ad edomandam illorum rabiem, cum sui exercitûs copijs sub signis Deo dilecti Pontificis Martini, & clarissimi martyris Georgij mouit in hostes, qui tum fortè vrbem obsidebant, quam vulgo Vesprinum vocant. Quod quidem illi in eius fecêre contumeliam, vt quem ad locum ille familiariùs consueuisset accedere, ibi ipsi considerent, essetque ex eo loco facilior ipsis aditus ad alia præsidia occupanda. At ille diuina fretus ope & clementia, illos aggressus est: & illis quidem suis armis confidentibus, ipso verò fide armato, vtrinquè congressi sunt. Victis tandèm hostibus, & partim cæsis, partim captis, Dux victor abscessit: & sapienter quidem de illorum villis & agris siue possessionibus statuens, nõ
1. Reg. 15. quemadmodùm olim Saul, qui superatis Amalechitis, contrà quàm Dominus iusserat, ex eorum spolijs optima quæque seruârat: sed quia Pannonia beatissimum Martinum apud se natum gloriatur, cuius etiam meritis vir Christo fidelis, vt iam dictum est, ex hostibus victoriam reportauit: nihil de rebus eorum in suos vsus conuertit: sed ex Dei amantium consilio, iuxta eiusdem sancti præsulis fundum, eo loco, qui Sacer Mons dicitur, vbi sanctus Martinus, cùm in Pannonia degeret, precari solitus erat, sub eius nomine monasterium construxit, possessiones & redditus sufficientes ei attribuens. Idem verò de Episcopis constituit, ex illorum captiuorum facultatibus decimas persolui volens, idque adeò exactè, vt si quis decem haberet proles, decimam prolem S. Martini cœnobio daret.

Hungari seditiones monent adversùs suum principem Stephanũ.
Edomãtur ab illo.
Monasteriũ condit Stephanus in honorem S. Martini.

VI. ITA ergò hostibus sub iugum missis, Christi miles gaudio spiritali perfusus, omnem ingenij sui vim contulit ad consectandam doctrinam Euangelicam. Itaq; dabat operam eleemosynis, vacabat precibus, crebrò adhærens ecclesiæ pauimento, cum lachrymis orabat Dominum, vt animi sui propositum ad effectum perduceret: vt qui sine illo nihil posset efficere, eius opitulante prouidentia, bona, quæ facere decreuisset, cum virtutum incremento etiam re ipsa exequi valeret. Cùm autem facilè intelligeret, ad hæc inchoanda & consummanda fidelium Christianorum consilium sibi esse necessarium, per nuncios & literas in partes omnes suum declarauit votum & desiderium. Multi igitur presbyteri & Clerici, sancti spiritûs gratia compuncti, relictis sedibus suis, Christi causa peregrini esse voluêre. Abbates & monachi, nihil proprij habere cupientes, sub tam religioso principe statuerunt ad sui instituti præscriptum viuere: in quibus fuit Astricus Abbas cum discipulis suis: è quibus Bonifacius loco patris Abbas postea creatus, & à beato Rege in inferiores Hungariæ partes causa prædicationis missus, in vertice gladio percussus, etsi superuixit, non est martyrij corona frustratus. Venerunt etiam duo è Polonia, eremiticæ vitæ contemplationis causa studiosi. Ex ijs alter Andreas dictus, confessionis merito choris Angelicis est adiunctus, haud obscurè id declarantibus miraculorum signis, quæ per eum Dominus effecit. Alter Benedictus nomine, pro Christo sanguine fuso, insigniter est laureatus. Porrò Astricus Abbas cum suis honorificè acceptus, ad radices Montis Ferrei cœnobium in S. Benedicti honorem construxit, vbi hodiéque monachorum est congregatio, regulari disciplina pollens, temporalium rerum copijs ex Ducis liberalitate superabundans, nullius indigens, nisi vt ad Euangelij præscriptum, suos aliorumque pedes quotidianis precibus & lachrymis lauet. Cum his Dei seruis princeps Christianissimus, modò communiter cum omnibus, modò separatim cum singulis colloquia miscens, vsque-

Eius sancta studia.
Astricus Abbas venit in Pannoniam.
Extruit idẽ Abbas ibi monasterium.

vsqueadeò diuinis conspectibus gratum & acceptum se præbuit, vt per eum omnes militiæ eius comites ad veri Dei cultum adducti sint. Quos autem alios deos colere animaduertit, eos minis & terroribus subiugauit, & conuenienter doctrinæ Ecclesiasticæ illos instituens, in eorum ceruices disciplinæ iugum & legem imposuit, omnesque dæmonum spurcitias prorsùs eliminauit.

VII. POSTEA verò prouinciam in decem Episcopatus distribuit, quorum metropolim & magistram esse voluit Ecclesiam Strigoniensem. Non ignorans autem vir prudens Astrici Abbatis religionem, Episcopum eum Colocensem constituit, canonica electione creatum. Deinde quarto à patris obitu anno diuinitùs permotus, eundem Astricum præsulem, qui etiam Anastasius dictus est, ad sanctorum Apostolorum limina misit, à Petri Apostolorum Principis successore petiturum, vt recèns conuersæ Pannoniæ largam benedictionem impertiret, Strigoniensem Ecclesiam sua authoritate metropolim constitueret, reliquos Episcopatus sua benedictione muniret, & ipsum Ducem regio diademate cohonestaret: vt eo fultus honore, quæ diuinæ gratiæ adiutorio cœpisset, ea magis magisque promouere & constabilire posset. Per idem tempus etiam Miesca[a] Polonorum Dux, Christianam complexus fidē, legatos suos Romam miserat, vt Pontificis benedictionem & regium ipsi titulum impetrarent. Assensérat quidem Pontifex, & iam coronam egregio opere confici curârat, quam ei mitteret, sua benedictione adiuncta. Sed quia nouit Dominus, qui sint eius, qui etiam duobus ab Apostolis propositis, Matthiam socio suo prætulit, & cum Apostolis annumerandum curauit: illa corona Stephanum ornari voluit, posteà feliciùs gloria sempiterna coronandum. Nocte enim eius diei, quo statuerat Pontifex coronam Polonorum principi dare perferendam, apparuit ei Angelus Domini, aitque ad eum: Nóueris cràs hora diei prima ignotæ gentis nuncios ad te venturos, suo Duci coronam regiam & Apostolicæ benedictionis munus abs te expetituros. Eam ergò coronam, quam parari iussisti, illis incunctanter tribue, ad ipsorum Ducem eam absportaturis: nec dubites illi eam cum regni gloria pro vitæ eius meritis deberi. Itaque crastina luce, ea hora, qua prædictum erat, Præsul Astricus ad Pontificem venit, domandatumque sibi officium prudenter exequens, sanctiq; Ducis res gestas ordine referens, à sede Apostolica regni coronam petijt, ostendens dignum esse Ducem eo honore & dignitate, quippè qui diuina fretus ope, multos sibi populos subiugâsset, multosq; infideles sua potentia ad Christum conuertisset.

X. Episcopatus.

Nota summi Pontificis authoritatem.

a Miesca dux Poloniæ fit Christianus

2. Tim. 4. Act. 1.

VIII. IIS auditis, mirè exhilaratus Pontifex, precibus illis libenter annuit, Crucemque ante Regem, ceu Apostolatûs insigne gestandam adiunxit: Ego inquiens, sum Apostolicus: at ille meritò Christi Apostolus dici potest, cuius opera tantum populum sibi Christus acquisiuit. Atq; ea causa, quemadmodùm diuina gratia ipsum docebit, ecclesias Dei vnà cum populis nostra vice ei ordinandas relinquimus. Omnibus impetratis, quæ postulârat, Antistes Astricus lætus ad suos reuertitur, illud secum ferens, cuius causa iter illud emensus erat. Allatis verò Apostolicæ benedictionis literis cum Corona & Cruce, Præsules cum Clero, Comites cum populo, in laudes Dei prorumpunt, & Deo dilectus Stephanus princeps vngitur in Regem, & diademate regio feliciter coronatur. Ea autem dignitate auctus, quam ille vitam egerit, qua prudentia & moderatione fuerit, illud satis declarat, edictum, quod ab illo cum Episcopis & Hungariæ Primoribus promulgatum est: quo singulorum vitijs singula adhibuit remedia, & vt pacis, qua Christus orbem coadunauit, se filium ostenderet, inter cætera cauit, nè quis alium hostiliter inuaderet, nè quis vicinum suum absq; iudicij sententia læderet, nè quis viduas & pupillos opprimeret. Id verò decretum, perpetui fœderis subscriptione, ad posteros suos transmisit.

S. Stephanus a Pontifice Apostolus vocatur.

Primus fit Hungariæ rex.

IX. PORRO consortem regni, præcipuè sobolis propagandæ causa, sibi adsciuit Henrici Imperatoris filiam Gisela: qui Imperator, ob morum comitatem & mansuetudinem, Pius est appellatus. Ea autem Gisela, Chrismate vncta, & corona regia insignita, qualem se præbuerit erga Dei cultum ornandum, quàm frequens benigna ac liberalis erga Christo seruientium congregationes fuerit, multarum ecclesiarum Cruces, vasa sacra & vtensilia, miro opere effecta vel contexta, in hunc vsque diem testantur: præcipuè tamen Ecclesia Vesprinienſis, quam illa à fundamentis constructam, rebus omnibus, quæ ad Dei ministerium sufficiant, in auro, argento, multigenisque vestibus præclarè ornauit. Ipse verò Rex nupèr inchoatos Episcopatus, id est, tam metropolitanam, quàm cæteras cathedrales Ecclesias, amplissima singulis assignata diœcesi, & idoneo præfecto antistite, Abbatias quoquè, prædijs, chortibus, familijs & redditibus regia planè munificentia instruxit, Crucibus, vasis sacris, aliaque supellectile ad Dei ministerium spectante, pro cuiusque necessitate vel indigentia, satis exornauit, annisque singulis, quoad vixit, munera & oblationes semper auxit, nè aliquid extrinsecùs conquirere cogerentur, qui rebus diuinis peragendis præerant. Monachorum quoquè vitam & conuersationem modò per seipsum, modò per alios accuratè inuestigans, desides arguebat, alacres & vigiles charos habebat. Canonicorum ministerium, Episcoporum moderationi & circumspectioni sub Christi & Ecclesiæ testificatione commendabat, cum Apostolo omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret.

Ducit vxorem Giselā, non filiam S. Henrici Imperatoris, quam nullam habuit, sed sororem.

Giselæ reginæ pietas.

1. Cor. 9.

X. EA tempestate in monasterio sancti Martini erat monachus quidam, Sebastianus nomine, cuius vita probabilis, & in Dei cultu religiosa deuotio habebatur. Eum venerabilis Rex miro cœpit amore complecti: (Quanto enim quisque esset religiosior, tanto illi quoquè charior erat) atque ob vitę eius merita dignum eum censens, qui Episcopi dignitate polleret, Strigoniensis ecclesiæ Archiepiscopum eum esse voluit. Sed quia flagellat Deus omnem filium, quem recipit, Sebastianum illum, vt eius patientia probaretur, ad tempus vtriusque luminis orbitate afflixit. Nè verò nouellus grex, pastoris gubernatione destitutus, à recto itinere deflecteret & aberraret, Romano Pontifice assentiente, Astricum Colocensem Episcopum, cuius iam crebrò est habita mentio, in eius locum Rex substituit. Triennio indè euoluto, Sebastianus ex Dei benignitate recuperauit visum: & Pontifice Romano approbante, Astricus cum pallio redijt ad suam Colocensem ecclesiam, Sebastianus Strigoniensem gubernandam recepit.

Heb. 12.

Sebastianus primus Strigoniensis Archiepiscopus.

XI. ERAT sanè Rex ille fidelis & integer in omnibus factis suis, Deo toto pectore deditus & addictus: seipsum quoquè & regnum suum per votum & oblationem in perpetuæ Virginis Mariæ tutelam assiduis precibus contulit. Cuius sacratissimæ Virginis honor & gloria tam est celebris apud Hungaros, vt festum Assumptionis eius, tacito proprio nomine, sua lingua diem Dominæ appellent. Atque vt Rex pijssimus propensiorem tantæ Virginis defensionem & patrocinium posset promereri, in ipsa regiæ sedis ciuitate, quam Albam vocant, in eiusdem perpetuæ Virginis laudem & honorem, grandem & insignem atque imprimis celebrem basilicam condidit, opere sanè mirifico celatis Chori parietibus, & pauimento marmore strato. Quam basilicam qui vidit, testimonium perhibet dictis nostris, innumera illic haberi palliorum & eorum, quæ paramenta vocant, genera: tabulas altarium non paucas ex auro purissimo, preciosissimorum lapidum ordinibus conspicuas: Eucharistiæ ædiculam, quam ciborium dicunt, arte mirabili supra Christi mensam extructam: conclaue, omni genere vasorum crystallinorum, onychinorum, aureorum & argenteorum abundè refertum. Tantæ verò elegantiæ ecclesiam vsqueadeò Rex sibi vni vendicauit, adeoque immunem esse voluit, vt nullus Episcopus quicquam in ea iuris haberet. Quibus autem diebus absolutio esset pœnitentibus impendenda, aut sacrum Chrisma conficiendum, eum Episcopum voluit in ea & absoluere pœnitentes, & Chrisma conficere, quem ipse vel præsens id facere iuberet, vel quem absens eò mitteret. Diuina quoquè Missarum solennia, Rege illic præsente, eum duntaxàt Episcopum celebrare, cui Rex consentiente cum fratribus

Mariæ Virginis apud Hungaros quanta veneratio.

Augustissimum B. Mariæ templū in Albaregali.

Præposito, id demandaret: absente autem Rege, absque Præpositi & fratrum bona venia, nullum Episcopum illic sibi vel Missas celebrandi, vel cuiuslibet pontificalis ministerij exercendi licentiam vsurpare. Præterea eius ecclesiæ populum tanta libertate & immunitate gaudere voluit, vt nulli omninò Episcopo decimas penderet: sed soli Præposito & fratribus, prout ipse instituisset, seruitium exhiberet.

QVÆCVNQVE autem seruus Dei per id tempus acquirere potuit, ea in Christum refundere studuit, à quo XII.
Psalm. 18. illa profecta non ignoraret: vt qui eum mundi huius gloria & honore dignum fecerat, etiam cœlestis patriæ ciuibus clementer adscribere dignaretur. Et in Prophetis quidem de Apostolis scriptum legimus, In omnem terram exiuisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non debet autem hoc de solis illis duodecim accipi, sed de omnibus, à Deo ad euangelizandum missis, quorum fide, verbis & moribus, Ecclesia suis augescit incrementis. Ex eorum autem numero ille, de quo agimus, Christianissimus Rex non minimus fuisse putandus est, vt qui bonæ voluntatis & piorum operum famam, quam ecclesijs in propriæ ditionis amplitudine construendis sibi peperit, in longinquas regiones & vrbes celebertimas diffuderit ac propagârit. Extruxit enim in ipsa Hierosolyma, vbi Dominus noster Iesus Christus in carne versatus est, monachorum cœnobium, idemque prædijs & vinetis, vndè eis quotidiani victus copia suppetat, ditauit. Romæ quoquè, quæ est mundi caput, sub protomartyris Stephani titulo, duodecim Canonicorũ collegium condidit, rebus necessarijs & ad eiusmodi collegium attinentibus abundãs: domos quoq; & hospitia Hungarorum, qui orationis causa Romam ad beati Petri Apostolorum principis limina venirent, exædificauit, muro ea lapideo circumdans. Tum quoquè vrbem regiam Constantinopolim noluit suæ liberalitatis esse expertem, mirifici operis in ea condens ecclesiam, rebus omnibus necessarijs ei adiunctis. Itaque non immeritò suæ ditionis Apostolus appellatus est. Etsi verò ille sibi euangelizandi munus non sumpsit, at tamen ceu quidam concionatorum dux & magister, defensionis & sustentationis solatia eis suppeditauit.

Cænobium condit sanctus rex Hierosolymis.

Romæ Canonicorum collegium.

Ecclesiam Constantinopoli.

INTER omnia autem cœlestis gratiæ munera, beato Regi diuinitùs collata, illa vel præcipuè admiranda & XIII.
scriptis commendanda videntur, quæ etiam ad promerenda æternæ vitæ gaudia primarium locum obtinent, putà
Matth. 5. Luc. 6. misericordia & veritas. In cunctis enim felicibus factis suis hoc vel maximè sibi consectandum existimabat, quod in Euangelio scriptum, fidelibus interioris hominis oculis contemplatus erat, ipsa veritate ità dicente: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. & alio loco: Date, & dabitur vobis. Tanta igitur misericordia, benignitate & pietate pauperes Christi, immò in pauperibus ipsum Christum complectebatur, vt nullum vnquàm hospitem & peregrinum absque aliquo solatio à se discedere pateretur, & ad recreandos egenos quotidianas expensas absque intermissione fieri iuberet. Iam verò etiam nocturnis horis multa alacritate & hilaritate ablùebat fidelium pedes, & in sinu pauperum abscondebat eleemosynas, Christum inopem in membris eius consolari in hac vita cupiens, vt cum illo quandoquè in illa cælesti domo, bonis omnibus refertissima, æternùm exultare mereretur.

Benignitas eius in egenos.

QVADAM autem nocte, diuino permotus instinctu, nemine sciente, crumenam nummis plenam accipiens, XIV.
pusillum Christi gregem suo more solus inuisit. Et eccè pauperes cælestis thesauri distribuendæ pecuniæ nimiùm inhiantes, beati viri barbam euulserunt, ea improbitate illius meritis testimonium perhibentes. At ille gaudio perfusus ingenti, ad beatissimam creatoris omnium matrem se confert: humi prostratus, gratias agens, exclamat: Regina cælestis & mea, en quem tu Regem constituisti, eum sic honorârunt milites tui. Quæ si mihi ab aliquo hoste illata esset iniuria, tuo fretus adiutorio, non sinerem eam inultam abire. At nunc sciens hinc mihi parari æternam
Luc. 21. felicitatem, impensè lætor, gratias agens illis pijssimi Saluatoris consolatorijs verbis, quibus discipulos suos confirmauit. Capillus, inquiens, de capite vestro non peribit. His dictis, cùm se vir Dei cælesti gratia & spiritali chatismate perfusum sentiret, statuit nunquàm pectoris sui ostia opem poscentibus claudere: atque deinceps per seipsum & alios, præcipuè tamen Christi seruos & familiares, nempe Clericos & monachos, cælitùs sibi datas facultates pauperibus impertijt, in æternis thesauris per illorum manus reponendas. Eius rei permulti sunt testes, atque in ijs beatus Guntherus, ex sæculari nobilitate conuersus, & eremita atque monachus effectus, cum illo nunc vitæ beatæ particeps. Is humanissimi Regis tanta liberalitate illectus, è Boëmiæ regione crebrò ad illum venire solebat. Quotiès autem sua præsentia eius aulam illustraret, curam regni ei demandabat Rex. Tum ille rebus, quas in aula inuenisset, in peregrinos, egenos, viduas, pupillos, cœnobia & ecclesias erogatis, breui illam exinaniebat. Ad eius quoquè nutum Rex Deo deuotus monasterium, quod Beel vocant, inchoauit, bonis omnibus illud locupletans: in quo Gerardus monachus, qui Venetijs eò venerat, vitam duxit contemplationi addictam: & posteà diuina ordinatione creatus Episcopus, post obitum sancti Regis, orta Christianorum persecutione, lapidibus oppressus, diuino munere, martyrum contubernio dignus effectus est. Nec hîc prætermittendum puto, quod diuina virtus in beati viri vita demonstrare voluit, cuius meriti esset. Nam quotiès ad aures eius peruenisset, quempiam aduersa laborare valetudine, medicinæ loco misit ei siue panis, siue pomi, vel herbæ odoriferæ particulam, simul mandans, vt sanus surgeret. Mox verò, diuinæ misericordiæ fauore eius sermonem prosequente, incolumis ille efficiebatur.

Magnã iniuriam fert hilariter.

B Guntherus eremita.

S Gerardus monachus, Episcopus & Martyr. Multos sanat ægros.

POST gloriosam in cœlos ascensionem, & mirabilem in paterna dextra cõsessum, Saluator noster paucis cor- XV.
poraliter apparuisse legitur: per visionem autem multos consolans, de rebus futuris eos fecit certiores. Idem verò præstitit etiam huic sancto Regi. Quadam enim nocte ex reuelatione expertrectus, veredarium quendam intrà diem & noctem iussit properè ire aũ Albam Transylvaniæ, & omnes ruricolas, vt ad vrbes munitas celerrimè se conferant, admonere, quòd superuenturi essent Christianorum hostes Bessi, (qui tum Hungaris infensi & infesti erant) eorumque res deprædaturi. Vix nuncius compleuerat, quæ iussus erat: & eccè Bessorum inopinata incursio & impetus, incendijs & rapinis depopulatur omnia, corporibus hominum illæsis, quòd ex beati viri præmonitione in tutiora loca se recepissent.

Hæc Alba Iulia dicitur.

Bessorum aduentum prædicit Rex.

DEFVNCTO autem beati Regis amico, Romanorum Imperatore Henrico, Conradus ei in imperio succes- XVI.
sit. Is pacis tranquillitate interturbata, totius Germaniæ viribus & copijs contractis, Pannoniæ infesta signa inferre conatus est. Tum verò Rex Stephanus, Episcoporum & principum coacto conuentu, in patriæ defensionem totius Hungariæ exercitum euocauit. At priùs tamen secum perpendens, se nihil posse sine Christi adiutorio, manibus & corde sursùm erectis, Dominæ suæ, perpetuæ Virgini & Dei genitrici, suas iniurias commendans, in eiusmodi prorupit voces: Si placet tibi Domina mundi, tuæ partem hæreditatis ab inimicis deuastari, & nouellam Christianismi plantationem dissipari: nè, quæso, sinas illud imputari diffidentiæ meæ, sed potiùs dispositioni voluntatis tuæ. Si quid commeruit culpa pastoris; ipsus luat: oues, quæso, insontes nè patiaris affligi. His dictis, tanquàm accepta consolatione ab ea, fidenter mouit in hostes. Altera die nuncius venit ad singulos quosque duces, exercitùs Germanorum, ab Imperatore literas adferens, quibus iubebantur pedem retrò referre. Illis ergò discedentibus, sanctus Rex diuina misericordia adiutum se sentiens, humi se abijcit, gratiasque agit Deo & sanctissimæ genitrici eius, cuius protectioni seque regnumque suum assiduis precibus commendare solebat. At Imperator suorum tam repentina defectione perterritus, scisciatur quidnam rei ipsis accidisset: audiensque de nuncio, qui eos ipsius nomi-

Conradus Imp bellũ mouet S. Stephano. An 1030.

Precibus auertit à se id bellum.

nomine redire iussisset, sciensque illum à se haud quaquàm missum fuisse, non dubitauit consilio & voluntate omnipotentis Dei rem gestam ob fidelissimi Regis corroborandam spem: seque deinceps ab eius inuadendo regno, timore illius iudicis æterni, cohibuit.

XVII. PORRO Rex pijssimus, erga regni sui politicam gubernationem religiosa solicitudine occupatus, diurnum tempus colloquijs & consultationibus impendebat, nocturnis horis in vigilias, preces, lachrymas, rerum diuinarum contemplationé incumbebat, orans sedulò iustum iudicem, vt ipse sua moderatione quotidiè discutiendis rebus & ferendis sententijs adesse dignaretur. Quod quidem cùm ille magno spiritalis desiderij studio frequentaret, nocte quadam procùl à templo Dei, (descenderat quippè cum illo suo magno & nobili comitatu) in loco campestri fixis tentorijs, in cordis sui cubiculum se recepit: & flexis genibus, solo labiorum motu, ad sempiternæ misericordiæ fores gemitibus & lachrymis pulsabat. Cumque diutiùs precibus inhæreret, Domini sui Regis æterni ministris ad suscipiendas preces eius aduenientibus, papilio super eum extensus, à terra sublatus est: atque tandiù in aëre mansit suspensus, donec vir Dei ad se reuersus ab illa contemplatione, spiritum à precibus relaxauit. Quod licet inuisibiliter illi soli, qui res nouit antè, quàm fiant, & secretorum eius conscijs Angelis esset cognitum: at tamen etiam cuidam magnæ simplicitatis & innocentiæ viro, qui tunc fortassis simili erat operi intentus, innotuit. Quem Rex, Dei spiritu id reuelante, arcani sui conscium sciens, ad se accersitum blandis primùm verbis appellat: rogat, quidnam viderit. Deinde seueriter interdicit, ne cui id, dum ipse sit in humanis, reuelet.

Eius tentorium ab Angelis in aere subleuatur.

XIIX. FAMA nominis eius in multas gentes diuulgata, & iudicijs oris eius cum multa laude vbiq; propalatis: sexaginta Bessi, quorum suprà meminimus, cum vniuerso apparatu suo, auri argentique copia, & multiuarijs ornamentis, curribus onustis, è finibus suis egressi, ad Regem venire volebant. Cumque ad Pannoniæ fines accessissent, multi è seruis, quorum animi instar cerę facilè flectuntur in vitium, maligniratis suę facibus inflammati, ijs exiêre obuiam: & quosdam gladijs cædentes, illorum res omnes abstulerunt, eosque vacuos & semineces reliquerunt. At illi ea quæ passi erant, ad Regem relaturi, cœpto pergunt itinere: cumque in Regis conspectus venissent, ad eius genua prouoluuntur. Rex ijs visis, percontatur quid mali perpessi sint. Tum illi: Nos, inquiunt, serui tui, domine Rex, nihil cuiquam mali machinantes, ad te properamus, audituri iudiciorum tuorum disciplinam. Quidam autem in nos iucurrentes, pecuniam omnem, quam apud nos habebamus, nulla culpa nostra abstulêre: atq; insuper quosdam apprehensos è nobis ceciderunt. Denique vix compotes vitæ huc accessimus, vt eam rem tibi indicaremus. Rex ijs auditis, vt erat prudens, neque vultu, neq; verbis minatus est eis: sed conuenienter illi sententiæ Salomonis, Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt & reseruat in posterum: misit ocyùs ad tribunal, sub quo militabant illi, & ad certum diem iussit coram se sisti omnes. Factum est ità, & ad eius conspectum adducti sunt, ab illo discutiendi. Eos ergò sic appellat Rex: Cur posthabita & contempta lege diuina, non estis vsi misericordia, sed homines innoxios tam malè mulctâstis? Sicut ergò fecistis, ità hodiè vobis coram me faciet Deus. Legis enim transgressores ferri par est. Lata igitur in eos sententia, educti sunt, & ad omnes regni aditus bini suspensi. Quod ille credendus est zelo iustitiæ ità iussisse, vt exemplo suo perditi illi homines alijs terrorem adferrent. Cùm enim regnum suum exteris omnibus in illud aduentantibus, ceu portum quendam tutissimum & asylum esse vellet, liberum quoque in illud omnibus voluit patere ingressum, ità vt nemo ausus esset quenquã ex ijs lædere aut molestiam ei exhibere. Quod etiam sua authoritate consecutus est, quandò illo viuente nullus quemcunque hospitem in aliquo violare ausus fuit.

Prudentia eius eximia. *Prou. 29.*

Seueritas eius in homines malignos.

XIX. NEC tamen beatus & pius Rex immunis fuit ab eo, quod Apostolus dicit, Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei: & quod habetur in Prouerbiis Salomonis: Quem diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Multis enim modis castigauit eum Dominus. Tribus annis perpetuò laborauit aduersa valetudine. Qua cùm tandem diuinæ misericordiæ medicina esset liberatus, in obitu filiorum suorum, quos adhuc infantes mors rapuit, æterni iudicis flagella persensit. At tamen dolorem, ex ea orbitate conceptum, amore filij superstitis, bonæ indolis pueri Emerici temperauit: quem sane ceu vnicum impensiùs amans, quotidianis precibus Christo & eius genitrici, Virgini perpetuæ commendabat, eumque sibi superstitem, & regni hæredem votis omnibus expetebat. Et vt idoneus ille foret tanti regni tenendis gubernaculis, Catholicorum virorum doctrinis quotidianæ lectionis vsum, & vtrasque tam animi, quàm corporis aures, eum voluit adhibere: atque insuper paterni amoris impulsus stimulis, libellum ei composuit de morum institutione, in quo illum verbis spiritalis adhortationis fideliter & accuratè compellat: docens eum, quemadmodùm ante omnia debeat retinere Catholicam fidem, confirmare statum Ecclesiasticum, honorem habere præsulum dignitati, principes & milites amare, iudicij tenax esse, in cunctis suis actibus studere patientiæ, hospites benignè recipere, benigniùs alere & fouere, sine consilio nihil agere, Maiores suos semper ob oculos exemplum sibi statuere, precibus crebrò vacare, pietatem & misericordiam cæterasq; virtutes colere & consectari. His & id genus alijs disciplinis præclarus ille iuuenis imbutus, ex diuinæ voluntatis moderatione, cui omnia parere necesse est, Dominicæ incarnationis anno millesimo tricesimo, vitam hanc corruptibilem cum sempiterna commutauit, supernorum ciuium choris adiunctus. Eius animam eaipsa hora, qua decessit, cuidam Græcorum Episcopo, sanctæ conuersationis viro, diuinitùs reuelatum est, Angelicis manibus in cælos deportari. Cùm autem pro sanctitatis suæ meritis summe ab omnibus diligeretur, omnium extitit luctus ingens, inprimis verò principum: inter quos pater, tanto accepto orbitatis vulnere, grauiter suspirabat, & pietatis affectu ductus, dolebat se omni posteritatis spe destitutum. At tamen sciens scriptum esse, Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum: & illud in Canonibus, Neminem propter obitum charorum nimium debere contristari: posito animi mœrore, totum se contulit ad largam Dei misericordiam promerendam. Cœnobiorum enim & ecclesiarum ministris, monachis & Clericis multa elargitus est, multamq; ea beneficentia attulit consolationem: quicquid verò ei superfuit, peregrinis, viduis & orphanis erogauit. Exterarum quoq; prouinciarum monasterijs regiæ munificentiæ dona innumera per nuncios suos crebrò misit. Eam, quam in iuuentute susceperat, morum grauitatem ad supremum vsq; vitæ diem præ se tulit. Vix vnquàm ridere visus est, sciens scriptum, Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat: semper ità se comparans, acsi statet ad tribunal Christi, eius præsentiam oculis interioribus sereno vultu contemplans. Christum in ore, Christum in corde, Christum in cunctis actibus suis circumferebat. Extremum vitæ diem semper ob oculos mentis habebat, & magno cordis desiderio ad illam supernorum ciuium frequentiam adspirabat, quendam Angelicæ conuersationis habitum præ se ferens. Deniq; cunctis ornatus virtutibus, in sanctitate & iustitia coram Deo omnibus diebus vitæ suæ viuere constituerat, vt in eo iam quædam futuræ gloriæ species elucere videretur.

Eius multæ afflictiones. *Act. 14. Prou. 3.*

Libellus eius de morum disciplina.

Emericus filius eius sanctè obit. *Prou. 21.*

Munificentia Stephani regis.

Morum grauitas. *Prou. 14.*

Christum semper gerit in corde suo.

XX. NEC diù pòst in morbum incidit, qui ei posteà mortem attulit: diuturnaq; eius morbi molestia increscente, pedibus insistere non potuit. Quod vbi aduerterunt ex Palatinis nobilissimi quatuor, scilicet Regem diu grauiterque laborantem, cùm etiamnùm cordis perfidia tenerentur, iniquum inter se consilium iniêrunt, vt eum è medio tollerent. Iam die aduesperascente, antequàm in domo Regis lucerna accenderetur, vnus ex ijs audacior, cælo obscuro ingressus est, nudum ensem sub chlamyde ferens, quo erat Regem pijssimum iugulaturus. Sed cùm eò inferret pedem, vbi Rex quiescebat, cælesti reuerà impulsu gladius ei excidit, & inter cadendum tinnitum quen-

Quatuor viri primarij in eius necem conspirant.

dam edidit: quem Rex statim sentiens, quid is sibi vellet, perquisiuit, cùm iam diuinitùs id præsciret. Tum ille territus corruit, agnoscit consilium amentia plenum, dolet, accedit propiùs, procumbit in genua, Regis pedes amplexatur, se peccâsse confitetur, petit tanti parricidij veniam. Rex pius ab eo faciem non auertit, propenso animo ignoscit. At verò iubet inquiri illos immanes parricidas: in repertos tanto sceleri congruentē mortis profert sententiam.

Vni eorum veniam oranti ignoscit Rex.

DIGNVS tandèm, qui centuplex cælestis regni brauium consequeretur, febre correptus est: sentiensque adesse migrationis tempus, accersitis Episcopis & primoribus palatij, Christiano nomine gloriantibus, primùm tractauit cum eis de substituendo sibi Rege. Deindè paternè monuit eos, seruare Catholicam fidem, quam accepissent, amare iustitiam, fraternæ charitati studere, humilitati dare operam, ante omnia verò nouellæ Christianismi plantationi curam & solicitudinem adhibere. His dictis, manus & oculos in cælum erigens, Regina cæli, inquit, mundi inclyta reparatrix, tuo patrocinio sanctam Ecclesiam cum Clero & Episcopis, regnumq; cum primatibus & pupulo tuis precibus commendo: quibus ego nunc vltimum vale dicens, animam quoq; meam tuis manibus committo. Instabat tunc præcipua solennitas, celebris Angelis & hominibus Assumptionis beatissimæ Mariæ dies: in cuius gaudijs vt sui corporis fieret dissolutio, precibus à Domino contendit, lachrymis & gemitibus impetrauit, sperans cumulatioris misericordiæ se spem habiturum. Aderat ergò felix ille dies, eius obitu mox felicitatis aliquam accessionem habiturus, circumstabant cum Clero Episcopi, cum ministris Principes & Comites. Rex in medio iacens, sacram percepit Vnctionem, sanctamq; animam, corporis & sanguinis Christi recreatam viatico, anno Dominicæ incarnationis millesimo tricesimoquarto, in manus perpetuæ Virginis & sanctorum Angelorum, æternæ quietis beatitudine inferendam, tradidit. XXI.

Sub mortē accipit extremā Vnctionem & Eucharistiam Anno MXXXIIX. mortuum censet Baronius anno 1038.

EXTITIT mox planctus sanctorum haud vulgaris, Angelis lætantibus: sed planctus ille posteà mutatus est in gaudium perenne tam præsentium, quàm futurorum populorum. Ad exequias eius ex omnibus Pannoniæ plagis concursum est, corpus ad vrbem regiam, puta Albā, perductum: sed cùm ecclesia beatissimæ Virginis ab eo constructa, necdùm consecrata esset, communicato inter se consilio, priùs Episcopi statuunt sanctificandā basilicam, posteà in ea corpus humandum. Absoluta igitur dedicotionis solennitate, sacrum corpus in media æde sarcophago è candido marmore confecto impositum est, vbi compluribus annis ob eius merita Dominus permultis malè habentibus, febribus vexatis afflictionem & miseriam suam fatentibus, innumera præstitit beneficia. Sæpè quoq; illic noctibus Angelicæ melodiæ auditæ sunt à multis, sæpe odoris suauissimi fragrantia per templum sese diffudit. XXII.

Multa miracula post eius obitū.

IACVIT in eo loco sacrum corpus annis quadragintaquinque, occulta quadam omnipotentis Dei dispositione, qui est mirabilis in sanctis suis, marmoris pondere pressum, & in puluerem redactum, vt tempore præfinito digniùs declararetur, & in resurrectionis die gloriosiùs renouetur. Id verò quid significet, quandò sine diuina ordinatione & diuino affectu factum minimè putamus, libet oculis interioribus speculari. Fortassis nonnihil terreni puluieris, diuinæ examinationis igne purgandum, in illo remanserat, sine quo Reges, magna potentia fulti, vitam præsentem vix, aut ne vix quidem transigere possunt. Illis ergò euolutis annis quinq; & quadraginta, cùm ad præstanda per eum mortalibus suæ misericordiæ beneficia, sancti sui iam vellet Deus merita declarare. Romani Pontificis literis mandatum fuit, vt eorum corpora eleuarentur, qui in Pannonia Christianæ fidei semina iecissent, & sua vel prædicatione, vel institutione ad Dominum eam conuertissent. Itaque Ladislaus Rex, qui tum ad Reipublicæ gubernacula sedebat, omni morum honestate, conspicuus, & virtutibus illustris, diuino cultui & laudibus Dei totus addictus, sancto illum spiritu permouente, communicato cum Episcopis, & proceribus, totiusque regni sapientibus viris consilio, triduanum cunctis ieiunium indixit: vt quod cummuni Catholicorum vtilitati, spiritûs sancti muneribus, animarum & corporum salutem efficientibus, profuturum videretur, id communi omnium deprecatione, ieiunijs & eleemosynis fulcita, per signorum manifestationem expeteretur. Sed vt ostenderet Dominus, quanta misericordia Rex adhuc manens in corpore, præditus fuerit, quam etiam iam cum Christo regnans præ cæteris operibus se approbare declararet, cùm triduo totis viribus in id incumberent, vt eius sacrum corpus eleuarent, nulla id arte loco mouere potuerunt. Eo namq; tempore ob hominum culpas inter eum, quem diximus, Ladislaum Regem & fratrem eius Salomonem, grauis fuit orta simultas & seditio, cuius nomine captus Salomon, custodia tenebatur. Dùm ergò in corpore eleuando frustrà sudarent, quædam inclusa apud ecclesiam sancti Saluatoris, (Charitas ea dicebatur) cuius vitæ tum erat celebris opinio, ex diuina reuelatione mandauit Regi, conatus eorum omnes irritos & inanes fore, nec posse transferri sancti Regis corpus, donec Salomon venia impetrata, liber è custodia dimitteretur. Illo igitur è carcere educto, & rursus triduano exacto ieiunio, cùm ad sacras transferendas reliquias tertio die ventum est, grande saxum sarcophago impositum, tanta facilitate sublatum est, acsi nihil ponderis haberet. Absoluto autem eius diei vespertino officio, cunctis diuinæ benignitatis beneficia per beati viri merita præstolantibus, subitò Christo plebem suam visitante, per sanctæ ædis amplitudinem cælitus miracula coruscant. Quorum multitudo quoniam ea nocte numerum excessit, libet hîc illud ex Euangelio, dicere, quod Saluator Iohanni, per nuncios sciscitanti, an ipse esset, qui venturus sit, voluit responderi: Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, leprosi mundantur, mali corriguntur, paralytici curantur. Sed tamen, quandò omnia non possumus, quædam ex eis annotabimus. XXIII.

Mandatur eius corpus & aliorum sanctorum eleuari.

Is S. Ladislaus, fuit 7. Hungariæ Rex.

Non potest moueri sacrum Regis corpus.

Res memorabilis in eleuatione corporis S. Stephani Regis

Matth. 11.

Paralyticus reualescit.

IVVENIS quidam, membris omnibus dissolutus, duodecim annis mansit paralyticus, manuum & pedum officio destitutus. Is parentum opera eò perductus, totius corporis est incolumitate potitus, atque ad altare currens alacriter, omnium Christi laudes promentium gaudia cumulauit. Fuit hoc eius noctis primum miraculum. XXIV.

Contractus puer sanatur.

ALIVS septennis puer, ab ipso ortu contractus, genibus & manibus reptabat. Eum parentes plena fide ad beati Regis sepulcrum adducunt, illique prostrati, eius suffragia implorant. Mox voto potiti suo, mirantur contractos neruos in filij corpore laxari. Vident omnes eum solidatis plantis & genibus ambulantem, & Christi nomen in beati viri meritis laudabili clamore concelebrant. Porrò Rex pius, præ nimio gaudio lachrymans, puerum è terra leuatum ad altare adfert, & in Dei laudes erumpens, pro tanto beneficio, illi puero collato, cum omnibus qui aderant, profuse gratias agit. Iuà totam noctem illam Deus, pro famuli sui veneratione, multorum splendore signorum mirificè illustrauit: & populus, vigilijs & precibus vacans, singula miracula laudis & prædicationis vocibus prosequi non cessauit. XXV.

HIS verò illud quoque adiungendum videtur, non solùm illic præsentes, sed etiam procùl positos, eius suffragantibus meritis, celerem salutis effectum adeptos esse. Cùm enim eius eleuandi fama passim increbuisset, varijs afflicti morbis, ex cunctis Pannoniæ finibus, quo quisque poterat modo, ad sanctum eius tumulum properârunt. Sed cùm alijs præcedentibus, alij maiori morbo retardati, simul eo pertingere non possent, eadem tamen misericordia innumeri in ipso itinere sanati sunt. Quamobrem etiam ob perpetuam benefici Regis conseruandam, & ad posteros propagandam memoriam, complures eius meritis salutem adepti, in ijs ipsis, quibus curati sunt, itineris sui locis grandes lapidum aceruos effecerunt, qui posteà longo illic tempore permanserunt. Sed & mulier quædam exanime corpus vnici filij sui, qui interim spiritum exhalârat, apud sancti Regis sepulcrum deposuit, Dei & sancti XXVI.

Nota miracula etiam in absentibus

Mortuus reuiuiscit.

eius

eius opem imploratura. Mira quidem res, & nostris temporibus stupenda: non priùs fœmina orare destitit, quàm viuentem cerneret filium suum. Mortuus reuiuiscit.

XXVII. MANE diei, ab Assumptione beatissimæ Virginis quinti, conuenientibus in ecclesiam cum Rege principibus, cum Clero Episcopis, primùm Missa pro defunctis celebrata est: deindè sublata tabula marmorea, quæ erat pauimento eminentior. Postquàm autem ad sarcophagum peruentum est, tanta indè suauissimi odoris fragrantia in omnium nares dimanauit, vt sibi in paradisum deliciarum Dei rapti viderentur. Ipse verò sarcophagus plenus fuit aqua aliquantum subrufa, & quasi oleo permixta, atq; in ea, perindè atque balsami liquore, ossa preciosa quieuêre. Quibus in mundissimum linteamen collectis, in ipso liquore diutissimè quæsiêrunt annulum, sanéti Regis dexteræ insertum. Sed cùm non inueniretur, iussu Regis aqua illa in argentea vasa effusa est, vt posset annulus certius reperiri. Sed modo sanè admirabili factum est, vt quo plus exhauriretur aquæ, eo magis sarcophagus impleretur. Id vbi animaduersum est miraculi, aquam haustam suo restituêre loco: nec tamen, ac ea accedente, sarcophagus magis abundare visus est. Tum verò cooperto sepulcro, laudes & gratias egerunt diuinæ pietati. Porrò interim dum ex inuento thesauro reparant beatissimæ matris Dei & perpetuæ Virginis altare, Deus, qui est mirabilis in sanctis suis, profusis benignitatis suę muneribus & euidentibus miraculorũ signis se pręsentem declarauit, intantùm, vt tempus illud, quo Saluator vixit inter homines, redijsse videretur, de quo scriptura diuina ait: Omnes, qui habebãt infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Iesum, & curabantur. Hæc verò omnia virtus diuina, non solùm illo die, sed posteà quoq; longo tempore ob merita serui sui effecit, ità vt etiã ab exteris regionibus, cognita beati viri fama, salutis recuperandæ causa permulti, varijs affecti morbis, ad sanéti Regis imploranda suffragia cupidissimè aduolarent. Miri quid dam de eius sarcophago. Luc. 4.

XXIV. COMITISSA Mathildis, eximiæ nobilitatis matrona, tribus annis perpetuo viscerum dolore laborans, iam morti proxima videbatur. A suis verò ad monumentum beati Regis allata, vbi illud attigit, paulatim cœpit habere meliùs: breuiq; recuperata pristina valetudine, magnalia Dei per famuli eius merita in se renouata diuulgauit. Alia miracula cælitùs perpetrata non idcircò prætermisi, quòd ea fastidiam: sed cùm non mihi vni pluat Dominus, qui solem suum oriri facit super bonos & malos: tantam beneficiorum eius copiam, omnium vtilitati consulere cupiens, innumeris sapientibus viris, quos Hungaria fouet & complectitur, stylo prosequendam relinquo. Mathildis Comitissa sic sana. Matth. 5.

XXIX. ILLVD solùm sub libelli finem adijcere libet, miro diuinæ benignitatis munere, diù quæsitum & minimè repertum annulum, cum ipsius beati regis dextera, post eius peractam translationem, inuentum esse. Nam monachus quidam, Mercurius nomine, (qui cùm esset Clericus, thesauri beatissimæ semperque Virginis Mariæ custos fuerat, & iam amore cælestis patriæ sæculo valefecerat) ea hora, qua sancti Regis tumulus apertus fuit, ne quid sacrarum reliquiarum ad se raperet, obiurgatione Regis procùl indè remotus fuit. Sedentiigitur in Choro tristi vultu, iuuenis quidam candido amictus habitu, pannum inuolutum tradidit, ità dicens: Hunc pannum tibi seruandum commendo, opportuno tempore in lucem proferendum. Sacro indè expleto ministerio, monachus in quodam angulo domûs explicat pannum, integramque pij Regis manum cum annulo mirifici operis cernens, expauescit, nulloque conscio, ad monasterium suum, cui præfectus erat, ea absportat, tempus à iuuene ipsi memoratum præstolaturus. Et diù sanè thesauri illius in agro absconditi solus ipse custos perugil fuit. Deindè monasterij eius fundatoribus rem aperuit. Postremò, appropinquante iam tempore, quo erat arcanum illud in publicum efferendum, ad Regis quoque notitiam perduxit. Is verò mox accitis Episcopis, & Hungariæ primarijs viris, cùm multa interim Christus miraculorum beneficia exhiberet, celebrem præfixit diem beati Regis dexteræ eleuandæ. Sed quid sibi vult, fratres mei, quòd cæteris membris resolutis, & carne in puluerem redacta, solam dextram manum cum eius cute, ossibus & neruis, Deus integram conseruauit? Equidem sic sentio, diuini consilij altitudinem id hac re demonstrare voluisse, eleemosynæ studium omnes virtutum gradus transcendere. Quamobrem etiam in Euangelio Dominus ait: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. itemque: Date, & dabitur vobis & alio loco scripturæ diuinæ: Ignem ardentem extinguit aqua: & eleemosyna resistit peccatis. Meritò igitur sancti Regis dextera, corruptionis mansit expers, quæ semper misericordiæ floribus reuiuiscens, ad alendos pauperes nunquàm muneribus distribuendis vacua fuit. Namque pijssimus Rex opem tulit calamitosis & indigis, liberauit oppressos captiuitatis iugo, vestes & hospitalitatis officia impendit peregrinis, viduarum & pupillorum miseriam & inopiam, suam putauit. Mandatum Saluatoris de lauandis aliorum pedibus, quotidiè impleuit, pauperum pedes abluens: eleemosynas præstitit non ex rapinis aut aliorum damnis, sed de suis facultatibus. Vt domos Dei locupletaret, sibijpsi interdixit habendi voluntatem. Denique omnibus pro dignitate prodesse cupiens, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit. Indè est ergò profecta corporis & dextræ manûs eius admiranda & iucunda veneratio: indè suauis & beata sempiternæ vitæ retributio: indè optatissima supernorum ciuium cohabitatio: Vbi cunctos illustrat semper lucens, nec vnquàm deficiens splendor vnius summæque diuinitatis, patris & filij & Spiritus sancti per infinita sæcula sæculorum, Amen. Dextera sancti regis manus, plurimis annis mansit incorrupta. Matth. 5. Luc. 6. Eccles. 3. Dextera manus eius eleemosynarum largitrix. Iohan. 13.

MARTYRIVM SS. LEOVIGILDI ET CHRISTOPHORI MONACHORVM, SCRIPTVM A S. EVLOGIO LIB. II. MEMORIALIS SANCTORVM CAP. I.

AN. 852.

I. CHRISTOPHORVS monachus contribulis noster, ephebus adolescens, Cordubę natus, & à pueritia nostri auditor, qui post nostrum magisterium cœnobium S. Martini, quod est in montana Cordubensi, loco qui appellatur Roiana, ingressus magnum pie volentibus conuersari specimen sanctitatis ostendit. Hic agnita præcedentium nece sanctorum concito gressu in vrbem descendens, mox obuiare iudici non extimuit: & reddens coram eo testimonium veritatis adnunciat Euangelium, sancta domini prædicat, prophanationibus deditum vulgus exhortatur, arguit male credulos, luituros cum authore fallario æternum profert incendium. Quem continuo iudex sæuo commotus furore carceri deputat: arctioribus macerandum vinculis commendat. AVG. 20. S. Christophorus spõte se offert iudici. Capitur.

II. TVNC etiam Leouigildus monachus Eliberi progenitus, plenæ iuuentutis, vir sanctus, iustus, & timoratus ex Cænobio sanctorũ Iusti & Pastoris, q̃ est in interiori montana Cordubensi, loco qui dicitur Fraga inter cliuosa mõtium & condensa syluarũ, confini viculi Leiulẽsis, qui à Corduba distat * quinq; milliarios lustros, quo se nuper moraturus contulerat, martyrio potiturus aduenit. Et priusq̃ forum intraret instituendi se gratia nos inquirẽs, obsecratur, precatur, exoptat, vt conatus suos nos precibus iuuaremus, eiq; benedictionẽ consummandi agonẽ traderemus, promittens se nostri curã genere ante Dñm, cumq; à nobis firmatus, in pace discederet, mox coram iudice suam relaturus professionem adsistens, dat testimoniũ fidei secundum cæterorũ constantiam: qui cæsus alapis, conuitijsq; distentus illico apud sęuos carceres traditur alligandus. Ibi se famuli Dei alterno fouent cõsultu, roborantur in inuicẽ: sicq; pari voto connexi, cũ iam mactationis hora instaret, præire S. Christophorus, B. Leouigildum reuerentia ætatis exoptat, postmodum ipse ruiturus. Et ita hoc ordine vterq; interijt, 11. Kal. Septembris Era 890. Quorum corpora suppositis adusta incendijs, anteq̃ penitus vrerentur, fidelium cura erepta apud Basilicam sancti Zoili sepulta sunt. * id est milliaribus riginti quinque. S. Leouigildus expetit martyrium. Capitur. Vterque martyrizatur.

MAR-